

Yttrande om betänkandet *Skydd av arter – vårt gemensamma ansvar* (SOU 2021:51)

Sveriges Hembygdsförbunds ändamål är att vårda och synliggöra hembygdens kultur och miljö så att de blir en naturlig grund för ett gott liv. Sveriges Hembygdsförbund företräder hela hembygdsrörelsen som utgör landets största kulturmiljöorganisation. Som ett viktigt led i vår verksamhet har vi tagit fram ett program för ”Hållbara landskap”. Sveriges Hembygdsförbund vill se en gemensam helhetssyn kring landskapets värden och en hållbar utveckling som beaktar landskapets alla värden. Programmet tar fasta på fyra av Sveriges miljökvalitetsmål och är vårt bidrag till det miljömålsarbetet. Två av målen vi lyfter är *Levande sjö- och vattenlandskap*, där vi vill att ekonomiska, sociala, kulturella och ekologiska värden ska samspela och *Levande skogslandskap*, där vi även vill värna goda värden för företagande, boende, friluftsliv, rekreation och social sammanhållning. Den svenska floran och faunan är grunden till natur- och kulturlandskapet, Sveriges Hembygdsförbund vill därför belysa vikten av att bevara den biologiska mångfalden i hembygden och välkomnar därför betänkandet *Skydd av arter – vårt gemensamma ansvar*.

Generella synpunkter på betänkandet

Sveriges Hembygdsförbund (SHF) är positiva till att de olika skydden för arter förtydligas i betänkandet gällande naturreservat, biotopskyddsområde, naturvårdsavtal och gråzoner med rätt till ersättning. I betänkandet har många brister uppmärksammats i nuvarande rollfördelning och skydd för arter, därför är det bra att förslag har lagts fram för att rätta till och förbättra hanteringen av ärenden som berör arter samt förtydliga statens ansvar gällande artskyddet. SHF anser även att utredarna varit kreativa genom att föreslå nya överbyggande underlag. Gällande förslagen till förebyggande av artskyddsrelaterad brottslighet bedömer SHF att de kan förhindra brott på ett bättre sätt än med dagens situation. På en punkt är vi dock inte eniga med vad som står i betänkandet om förebyggande brottslighet, se nedan under rubriken om äggsamlingar.

Synpunkter på förslagen i betänkandet

Förslag gällande översyn av information och tillgängliggörande av skyddade arter

I Sveriges Hembygdsförbunds yttrande om Skogsutredningen lyftes vikten av att göra kunskap om biologiska värden tillgänglig för skogsägare och verksamhetsutövare. SHF välkomnar av den anledningen betänkandets förslag att myndigheterna ska tillgängliggöra befintlig information. Det framkommer i betänkandet att ”Mycket av den grundläggande information som markägare och verksamhetsutövare behöver ha tillgång till, för att kunna ta sitt kunskapsansvar, finns tillgänglig hos myndigheter. Informationen är dock utspridd i olika dokument och digitala medier hos flera olika myndigheter. Det saknas till exempel tydlig, samlad information om något så grundläggande som vilka arter som omfattas av olika formella skydd, varför arterna är fridlysta och vilka ekologiska behov arterna har.” Det är därför mycket positivt att ett antal myndigheter och universitet föreslås ta fram tydlig och samlad information om samtliga fridlysta arter. Likaså är det bra att ”råd och riktlinjer för hänsynskrävande livsmiljöer på land och i vatten” finns med som förslag att dessa ska tas fram samt att komplettering av saknade data om biologisk mångfald görs. I listan över förslag på att ta fram tydlig och samlad information står det dock endast under en punkt att den ska tillgängliggöras på Naturvårdsverkets hemsida. SHF saknar därför ett förtydligande om att all den samlade informationen som tagits fram ska tillgängliggöras digitalt på lämplig plats tillsammans med liknande kunskapsunderlag.

Förslaget till införandet av livsmiljöunderlag

SHF anser förslaget med att varje länsstyrelse ska ta fram ett livsmiljöunderlag, som ska omfatta livsmiljöer för fridlysta, hotade eller regionalt prioriterade arter vilka behövs som stöd i beslut och planering, är mycket kreativt och bra. Livsmiljöunderlag kan tjäna som en brygga mellan informationen om arter och livsmiljöer som tas fram på nationell nivå och markägarens framtagna underlag inför åtgärder. Här kan även positiva samråd ske mellan regional och lokal nivå vid framtagandet av livsmiljöunderlagen. Enligt betänkandet ska livsmiljöunderlagen ”innehålla en analys av vilka typer av verksamheter som på olika sätt utgör hot mot de fridlysta, hotade eller regionalt prioriterade arterna och vilka försiktighetsmått som skulle kunna vidtas för att minimera eller helt undanröja hotet”, vilket borde underlätta stort vid markägarens ansvar då åtgärder ska vidtas.

Förslaget gällande äggsamlingar

Naturaliesamlingar har betydelse som en del av vår musei- och samlingshistoria, vilken går tillbaka flera hundra år i svensk historia. Ingenstans i förslaget där äggsamlingar görs olagliga nämns de otaliga äggsamlingar som finns runt om i museernas samlingar. Utan att veta säkert finns troligtvis en del äggsamlingar även bland hembygdsföreningarnas föremålssamlingar. SHF värnar om naturens flora och fauna och vill på intet sätt uppmuntra eller upprätthålla ett insamlande av nya samlingar av fågelägg. Däremot anser vi det vara ett uttraderande av historien och oetiskt att destruera äldre och redan befintliga samlingar. De embryon som fått sätta livet till för spridande av vetenskapen under en period i vår historia, bedömer SHF inte

ska ha gjort det förgäves, utan att de med sina höljen ska få vittna om tiden före kamerans förevigande och digital spridning av kunskap. SHF är därför emot förslaget att förbjuda redan befintliga äggsamlingar och vill i stället ersätta det med ett system där till exempel äldre äggsamlingar kan bli märkta och registrerade i ett register för redan befintliga och bevarade samlingar. Vilket även skulle underlätta utredning av brott vid eventuella framtida stölder av äggsamlingar.

Övriga förslag som Sveriges hembygdsförbund ställer sig positiva till

Eftersom Sveriges Hembygdsförbund även har med *Rika jordbrukslandskap* i sitt program för ”Hållbara landskap” ser vi positivt på att det i betänkandet finns ett förslag att Jordbruksverket ska få i uppdrag att utreda frågan om artskyddets tillämpning inom jordbruket. Ur decentraliseringsperspektiv är det bra att ett begränsat bemyndigande föreslås som ger möjlighet för länsstyrelserna att upphäva inaktuella regionala fridlysningsbeslut, eftersom ”flera länsstyrelser har förklarat att det förekommer äldre regionala fridlysningsbeslut som inte harmonierar med gällande artlistor men som inte i dagsläget kan upphävas”.

För Sveriges hembygdsförbund

Jan Nordwall
Generalsekreterare

Helena Rosenberg
Kulturmiljöstrateg